

Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai

2023 m. sausio 10 d.

Originalas siunčiamas nebus

Kopija:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO DĖL 2023-2024 METŲ VALSTYBINIŲ KOLEGIJŲ TINKLO STIPRINIMO PLANO PATVIRTINIMO

1. Lietuvos nevalstybinio švietimo konfederacija (toliau – **LNŠK**) ir Lietuvos verslo konfederacija (toliau – **LVK**) (toliau LNŠK ir LVK kartu – **Pareiškėjai**) šiuo raštu kreipiasi į Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybą (toliau – **Konkurencijos taryba**) dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – **Vyriausybė**) 2022 m. lapkričio 17 d. paskelbto nutarimo „Dėl 2023-2024 metų valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo plano patvirtinimo“ projekto (reg. Nr. 22-15573) (toliau – **Projektas**). Nutarimo projektu Vyriausybė siekia patvirtinti 2023-2024 metų valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo planą (toliau – **Planas**), kuriuo bus įgyvendinamas tikslas atnaujinti kolegijų tinklą, įtvirtinti modernų, efektyvų ir į misiją orientuotą studijų ir mokslo sistemos valdymą.
2. Pareiškėjai, įvertinę Projektą ir juo nustatytus tikslus, mano, kad planuojamu reguliavimu siekiama diskriminuoti nevalstybines kolegijas, sudarant prielaidas jų aukštojo mokslo veiklos apsunkinimui ir galimam kokybės rodiklių prastėjimui. Atitinkamai, tai lemia skirtingų konkurencijos sąlygų nevalstybinėms ir valstybinėms kolegijoms, siekiančioms veikti atitinkamoje rinkoje, nustatymą. Be kita ko, Pareiškėjų nuomone, Projekte pateiktas valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo planas atitinka visus kriterijus, jog būtų laikomas valstybės pagalba, kaip ji suprantama Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – **SESV**) 107 str. 1 d., tačiau, Pareiškėjų žiniomis, ši valstybės pagalba nebuvo suderinta su Europos Komisija.
3. Dėl šių priežasčių, Pareiškėjai šiuo raštu kreipiasi į Konkurencijos tarybą, siekdami toliau pateikiamų aplinkybių įvertinimo ir Konkurencijos tarybos įsitraukimo į vykdomus teisėkūros procesus.

I. FAKTINĖ SITUACIJA

4. Šiuo metu yra inicijuojama valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo reforma, kurios tikslas – kolegijų tinklo atnaujinimas, siekiant aukštojo mokslo efektyvumo, kokybės ir tarptautinio aukštojo mokslo bei mokslo sistemos konkurencingumo didinimo, kuris, kaip tikimasi, nulemtų daugiau geresnės kvalifikacijos žmogiškųjų išteklių.
5. Šiems tikslams pasiekti, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane „Naujos kartos Lietuva“¹ (toliau – **EGADP**) švietimo srityje yra numatytos 3 reformos², tarp kurių – kokybiško aukštojo mokslo ir stiprių mokslo ir studijų institucijų reforma (toliau – **Reforma**). Siekiant įgyvendinti išgrynintas šios Reformos veiklos misijas, kolegijų investicijoms yra skiriama 20 mln. Eur EGADP lėšų³.

¹ Prieiga per internetą: <https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/Naujos%20kartos%20Lietuva%20planas.pdf>.

² Komponentą „Aukštasis mokslas, nuosekli mokslo ir inovacijų skatinimo sistema ir aukštos pridėtinės vertės verslas“ sudaro šios reformos: 1) kokybiškas aukštasis mokslas ir stiprios mokslo ir studijų inovacijos (COFOG 09.4); 2) efektyvus inovacijų politikos įgyvendinimas ir didesnė inovacijų paklausa, startuolių ekosistemos ir žaliųjų inovacijų plėtra (COFOG 01.5); 3) bendros mokslo ir inovacijų misijos Sumaniosios specializacijos srityse (COFOG 01.5). Žr. EGADP p. 234.

³ Žr. EGADP p. 262.

6. Tam, jog šios lėšos būtų panaudotos, 2022 m. liepos 14 d. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – **Ministerija**) priėmė įsakymą Nr. V-1152 „Dėl 2021–2030 metų plėtros programos pažangos priemonės Nr. 12-003-03-04-02 „Užtikrinti efektyvų mokslo ir studijų sistemos valdymą“ (toliau – **Įsakymas**). Šio įsakymo priede „EMSSV_priemonės_aprašas_07_08“ (toliau – **Priedas**) nurodoma, jog numatomos plėtros programos pažangos priemonės:
  - (i) tikslas – atnaujinti kolegijų tinklą;
  - (ii) galimi pareiškėjai – aukštosios mokyklos;
  - (iii) finansavimo šaltinis – EGADP priemonės lėšos ir valstybės biudžeto lėšos.
7. Kaip matyti, Įsakyme kaip galimi pareiškėjai yra nurodytos aukštosios mokyklos, nenumatant ribojimo, jog pareiškėjais gali būti tik valstybinės kolegijos, ar kad numatytos lėšos gali būti skiriamos tik valstybinėms kolegijoms. Be kita ko, toks atskyrimas nedaromas ir EGADP. Kitaip tariant, EGADP, kuris buvo teiktas ir derintas su Europos Komisija, nebuvo nurodyta, kad Reformai numatytas finansavimas bus skiriamas tik valstybinėms kolegijoms.
8. 2022 m. lapkričio 17 d. buvo paskelbtas Projektas⁴, kuriuo siekiama nustatyti Reformos sąlygas ir numatoma, jog bus skiriamos investicijos bei paskatinimai valstybinėms kolegijoms tam, jog būtų stiprinamas jų lygis moksle, keliamas studentų skaičius, dėstytojų etatai ir pan.⁵
9. Numatomo finansavimo tikslas yra tas, jog kolegijoms reikalinga pasiekti tam tikrus kokybinius rodiklius, atsižvelgiant į 2029 metų sausio 1 d. įsigaliosiančias Mokslo ir studijų įstatymo nuostatas dėl MTEP⁶ lygio, kurį vertins užsienio ekspertai. Kaip nurodoma Projekte, permainos šiuo aspektu turi būti atliekamos jau dabar, nes ekspertinis vertinimas suplanuotas 2028 m. ir bus vertinami tiek valstybinių, tiek nevalstybinių kolegijų MTEP, meno rezultatai ir kiti rodikliai, pasiekti 2027 ir ankstesniais metais. Jeigu kolegijos šių rodiklių neatitiks, toliau vykdyti aukštojo mokslo veiklos negalės.
10. Atitinkamai, tam, jog valstybinės kolegijos pakeltų savo rodiklius ir iki 2028 m. atitiktų naujus reikalavimus dėl mokslo rodiklių lygių, valstybinėms kolegijoms planuojamos skirti EGADP ir valstybės biudžeto lėšos.
11. Tuo tarpu Projekte nevalstybinės kolegijos įvardinamos tik ta apimtimi, jog ketinama vykdyti Reforma turės įtakos ir jų veiklai, kadangi numatomi veiklos rodikliai bus taikomi ir joms. Tačiau iš esmės nei EGADP lėšos, nei valstybės biudžeto lėšos nevalstybinėms kolegijoms skirti Projekte nėra numatytos⁷, nors nei EGADP, nei Įsakyme nėra ir nebuvo nurodyta, kad Reformai numatytos lėšos bus skirtos tik valstybinėms kolegijoms.
12. Dėl šių priežasčių iš esmės yra sudaroma situacija, kai tam, jog valstybinės kolegijos galėtų pasiekti reikalaujamus kriterijus ir vykdyti veiklą, jos gaus finansinę valstybės paramą, tačiau nevalstybinės kolegijos, norėdamos ir toliau vykdyti veiklą, nustatytus reikalavimus turės pasiekti išimtinai tik savo lėšomis. Tai lemia, jog nevalstybinės kolegijos, negaudamos ir net neturėdamos galimybės gauti

⁴ Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/3158d8c3664b11ed8a47de53ff967b64>.

⁵ Pavyzdžiui, Projekte (i) atliekama esamos kolegijų (tiek valstybinių, tiek nevalstybinių) būklės analizė, (ii) vertinama valstybinių kolegijų veiklos perspektyva pagal jų veiklos rodiklius, (iii) nustatomi valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo principai, (iv) valstybinių kolegijų veiklos siekiniai bei (v) valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo veiksmai ir įgyvendinimo terminai.

⁶ Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė veikla.

⁷ Pavyzdžiui, Projekte nurodoma, jog „2023–2024 metų valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo plano įgyvendinimo priemonės finansuojamos Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai tam tikslui skirtomis lėšomis“.

jokios dalies Reformai įgyvendinti numatytų lėšų, yra diskriminuojamos ir atsiduria žymiai blogesnėje padėtyje negu valstybinės kolegijos, kurioms lėšos bus skiriamos.

13. Kaip numatyta Projekto I priede⁸ pateiktoje kolegijų pagrindinių veiklos rodiklių suvestinėje, privalomi kriterijai tiek valstybinėms, tiek nevalstybinėms kolegijoms apima ne tik MTEP ir meno veiklas, bet ir kitus aspektus, kaip, pavyzdžiui, taikomosios veiklos apimtis, dėstytojų etatų skaičių, pasirašytų sutarčių ir studentų skaičių, dėl kurių, kaip pateikiama toliau, valstybinės ir nevalstybinės kolegijos tiesiogiai konkuruoja, bei kita. Visgi, tam, jog nevalstybinės kolegijos pasiektų ir kitus keliamus reikalavimus, joms, kaip ir valstybinėms kolegijoms, yra reikalinga gerinti savo veiklos kokybę. Tačiau finansavimas nevalstybinėms kolegijoms tam nėra numatytas, kai tuo tarpu valstybinėms kolegijoms toks finansavimas jų veiklą gerinimui yra planuojamas skirti.
14. Atsižvelgiant į visa tai, Pareiškėjai mano, jog planuojami priimti teisės aktai, skirti Reformos įgyvendinimui, galimai prieštarauja sąžiningos konkurencijos laisvei. Be kita ko, abejonių kelia ir tai, jog EGADP yra nurodoma, jog numatomos skirti investicijos, skirtos valstybinėms kolegijoms, nėra laikomos valstybės pagalba, kaip ji suprantama SESV 107 str. 1 d.⁹. Dėl kiekvieno iš šių aspektų pasisakoma toliau.

II. POVEIKIO KONKURENCIJAI VERTINIMAS

15. Kaip nurodyta Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (toliau – **Konkurencijos įstatymas**) 4 str. 2 d., viešojo administravimo subjektams draudžiama priimti teisės aktus arba kitus sprendimus, kurie teikia privilegijas arba diskriminuoja atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje konkuruojantiems ūkio subjektams, išskyrus atvejus, kai skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant įstatymų reikalavimus.
16. Projekte yra pateikta valstybinių kolegijų nagrinėjamų veiklos perspektyvos rodiklių suvestinė¹⁰. Joje kaip vienas iš rodiklių yra nurodytas studentų skaičius 2021-2022 studijų metais, šį skaičių diferencijuojant pagal tai, kiek studentų studijuoja valstybės finansuojamose studijų vietose (toliau – **VF**) ir valstybės nefinansuojamose studijų vietose (toliau – **VNF**). Nurodoma, jog iš viso kolegijose nurodytu laikotarpiu studijavo 23 405 studentų, iš jų – 13 941 VF vietose, 9 464 – VNF vietose. Atitinkamai, VF vietose studijavo 59,6 proc. įstojusių studentų, VNF – 40,4 proc. studentų, kurie studijų kainą turėjo dengti privačiomis savo lėšomis.
17. Taigi, akivaizdu, jog didelė dalis valstybinių kolegijų veiklos kaštų yra padengiama ne valstybės, o būtent privačiomis studentų, studijuojančių VNF vietose, lėšomis. Dėl šios priežasties ir valstybinių kolegijų veikla ta dalimi, kuri dengiama iš privačių lėšų, gali būti laikoma ekonomine veikla, ypatingai įvertinus tai, jog tai VNF studijuojantys studentai sudaro beveik pusę visų valstybinėse kolegijose studijuojančių studentų¹¹.

⁸ 2023–2024 metų valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo plano 1 priedas.

⁹ Prieiga per internetą:

<https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/Naujos%20kartos%20Lietuva%20planas.pdf>, p. 232.

¹⁰ Žr. Projekto 2 priedą.

¹¹ Paminėtina, jog nors Projekto 2 Priede pateiktoje lentelėje vertinama ir kiekviena valstybinė kolegija atskirai, visgi, norime atkreipti dėmesį į bendrą situaciją atitinkamoje mokslo ir švietimo kolegijose rinkoje, todėl kiekvienos valstybinės kolegijos atskirai nevertiname.

18. Be kita ko, palyginus atitinkamų nuolatinių studijų programų valstybinėse ir nevalstybinėse kolegijose kainas, akivaizdu, studijų kainos tais atvejais, kai studentas studijų kainą dengia privačiomis savo lėšomis, yra praktiškai identiškos ir žymiai nesiskiria:

Nuolatinių studijų kainos pagal atitinkamas studijų kryptis palyginimas						
Studijų kryptis	Valstybinės kolegijos			Nevalstybinės kolegijos		
	Klaipėdos valstybinė kolegija ¹²	Kauno kolegija ¹³	Vilniaus kolegija ¹⁴	Lietuvos verslo kolegija ¹⁵	Vilniaus verslo kolegija ¹⁶	Socialinių mokslų kolegija ¹⁷
Verslas	1974 Eur.	1853 Eur.	1860 Eur.	-	1960 Eur.	2100 Eur.
Turizmas ir poilsis	1974 Eur.	1853 Eur.	-	2400 Eur.	-	2100 Eur.
Informatika	2692 Eur.	2535 Eur.	2520 Eur.	2520 Eur.	2200 Eur.	2580 Eur.

19. Nors lentelėje pateiktos ne visos Lietuvoje veikiančios valstybinės ir nevalstybinės kolegijos, visgi, iš pateiktų duomenų akivaizdu, jog konkrečios tapačios ar panašios studijų programos kaina tiek valstybinėje, tiek nevalstybinėje kolegijoje žymiai nesiskiria, šios kainos yra panašios. Taigi, tais atvejais, kai studentas studijų kainą dengia privačiomis savo lėšomis, studentui renkant mokamą vietą, konkurencija tarp valstybinių ir nevalstybinių kolegijų vienareikšmiškai egzistuoja.
20. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, jog šiuo metu valstybinės ir nevalstybinės kolegijos tarpusavyje konkuruoja bent jau dėl studentų, kurie studijuoja savo privačiomis lėšomis, nes šiuo atveju studentas renkasi, kuriai kolegijai skirti savo pinigus – ar valstybinei, ar privačiai. Akivaizdu, kad tokiu atveju tiek valstybinė, tiek nevalstybinė kolegija sieks pritraukti tokius studentus į savo studijų programas, o tai yra tiesioginė konkurencijos tarp šių įstaigų išraiška.
21. Taip pat, nors reikalavimai dėl mokslo rodiklių lygių vienodai taikomi tiek valstybinėms, tiek nevalstybinėms kolegijoms, tačiau valstybinės finansinės paramos priemonės planuojamos suteikti tik valstybinėms kolegijoms. Tokiu būdu nevalstybinės kolegijos atsiduria reikšmingai blogesnėje padėtyje negu valstybinės kolegijos, kurioms valstybės lėšos yra planuojamos skirti. Taip nevalstybinės kolegijos turi galimybę pasiekti numatytus reikalaujamus rodiklius, tam, jog toliau galėtų vykdyti veiklą, tik savo lėšomis – jos turės naudoti savo sukauptus finansinius išteklius, skolintis iš finansų įstaigų, dalis nevalstybinių kolegijų apskritai gali neturėti galimybių užsitikrinti reikiamo finansavimo. Tuo tarpu valstybinės kolegijos galės naudoti tiek valstybės skiriamą finansavimą, tiek iš VNF vietose studijuojančių studentų gaunamas lėšas.
22. Todėl daroma išvada, jog dėl planuojamo priimti reguliavimo susidaro situacija, kai dėl studentų, studijuojančių privačiomis lėšomis, konkuruojantiems subjektams – valstybinėms ir nevalstybinėms kolegijoms – sudaromos skirtingos konkuravimo sąlygos, valstybinės kolegijos yra privilegijuojamos nevalstybinių kolegijų atžvilgiu. Dėl to laikoma, jog Projekto nuostatos prieštarauja Konkurencijos įstatyme įtvirtintam draudimui priimti teisės aktus, kurie teikia privilegijas ir (arba) diskriminuoja atskirus subjektus.
23. Be to, nurodyta Konkurencijos įstatymo išimtis, jog skirtingos konkurencingos sąlygos gali būti numatytos tais atvejais, kai tai yra nulemta vykdant įstatymų reikalavimus, yra netaikoma, kadangi, kaip minėta, tam, jog ateityje galėtų vykdyti veiklą, numatytus veiklos kriterijus turi pasiekti ir atitikti

¹² Studijų kryptų kainos: <https://www.kvk.lt/stojantiesiems/studiju-kaina/>.

¹³ Studijų kryptų kainos: <https://www.kaunokolegija.lt/stojantiesiems/kaina-formos-ir-finansavimas/>.

¹⁴ Studijų kryptų kainos: <https://www.viko.lt/priemimas-2023-m/2021-metu-metines-studiju-kainos/>.

¹⁵ Studijų kryptų kainos: <https://ltvk.lt/priemimas/>.

¹⁶ Studijų kryptų kainos: <https://www.kolegija.lt/studiju-programos/logistikos-verslas/>.

¹⁷ Studijų kryptų kainos: <https://www.viko.lt/priemimas-2023-m/2021-metu-metines-studiju-kainos/>.

tiesioginės, tiesioginės kolegijos. Taigi, įstatymų ir (ar) kitų teisės aktų reikalavimai kolegijoms ir kolegijoms kolegijoms nesiskiria, o tai lemia nurodytos išimties netaikymą.

24. Dar daugiau, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – **Konstitucinis Teismas**) 2008-03-20 byloje Nr. 28/07-29/07 priėmė nutarimą (toliau – **Nutarimas**), kuriame pabrėžė nevalstybinių aukštųjų mokyklų svarbą Lietuvos aukštojo mokslo sistemai ir nurodė, kad „*Formuodama ir vykdydama aukštojo mokslo politiką valstybė turi paisyti aukštųjų mokyklų – ir valstybinių, ir nevalstybinių – interesų* <...>“. Būtent šioje konkrečioje situacijoje, Reforma ir ją įgyvendinančiu Vyriausybės Projektu yra formuojama tolimesnė Lietuvos aukštojo mokslo politikos kryptis – siekiama kelti mokslo kokybę ir skatinti geresnius rezultatus kolegijose. Todėl, formuojant šią politiką ir numatant finansavimo skirstymą, Vyriausybė neturėtų ignoruoti ir nevalstybinių kolegijų interesų bei, numatydamas finansavimą kolegijoms, privalo numatyti galimybę suteikti finansavimą ir kolegijoms kolegijoms.
25. Taip pat Konstitucinis Teismas Nutarime akcentavo, kad „<...> kiekvienam žmogui pagal jo sugebėjimus turi būti prieinamos tiek valstybinės aukštosios mokyklos, tiek įstatymo nustatyta tvarka įsteigtos nevalstybinės aukštosios mokyklos“. Iš Projekto turinio susidaro įspūdis, jog kolegijos yra paliekamos nuošalyje – nenumatoma jokia galimybė gauti finansavimą, kuris tiksliai yra skiriamas būtent mokslo kokybei gerinti. Todėl taip yra prioritetizuojamos kolegijos, kadangi jos, gavusios papildomą finansavimą, galės skirti lėšų mokslo kokybei gerinti ir taip taps patrauklesnės studentams. Finansavimo negavusios kolegijos taps nekonkurencingos ir susidurs su realia rizika netekti teisės vykdyti aukštojo mokslo veiklos, kadangi, kaip minėta, nepasiekus reikalingų rodiklių, nuo 2029 m. tokios kolegijos aukštojo mokslo veiklos vykdyti negalės. Taigi, toks išimtinis kolegijų finansavimas vienareikšmiškai nulems, jog studentams kolegijos taps neprieinamos – jie nebeturės teisės pasirinkti studijuoti kolegijoje kolegijoje.
26. Galiausiai, Konstitucinis Teismas minėtame Nutarime įtvirtina, jog „[a]ukštosios mokykloms turi būti garantuotos galimybės rengti kvalifikuotus specialistus, priešingu atveju menkinama Lietuvos aukštosiose mokyklose įgyjamo aukštojo išsilavinimo vertė.“ Kaip nurodoma anksčiau, Pareiškėjų nuomone, šiuo metu siūlomu reglamentavimu siekiama sumenkinti kolegijų vaidmenį ir riboti jų teises suteikti kokybišką aukštąjį mokslą. Kolegijos yra diskriminuojamos ir, negaudamos finansavimo lėšų, rizikuos nepasiekti reikalingų rodiklių iki 2029 m. Tokiu atveju iš kolegijų kolegijų bus atimta teisė rengti kvalifikuotus specialistus.
27. Todėl, nepriklausomai nuo to, jog Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 28 str. 4 d. nustatyta, kad švietimo, mokslo ir sporto ministras kartu su savivaldybėmis ir Vyriausybe užtikrina pakankamą kolegijų ir kolegijų profesinio mokymo įstaigų ir bendrojo ugdymo kolegijų tinklą, o būtent konkrečiai Vyriausybė – kolegijų kolegijų tinklą, visgi, atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo pateiktus išaiškinimus, kolegijoms, o kartu ir kolegijoms kolegijoms, privalo atsižvelgti ir paisyti visų kolegijų kolegijų – tiek kolegijų, ir kolegijų – interesų. Atitinkamai, Vyriausybė, įgyvendindama kolegijų kolegijų tinklo priežiūrą ir teikdama teisės aktų projektus, privalo užtikrinti, jog tokiais teisės aktais nebūtų sudarytos diskriminacinės veikimo atitinkamoje rinkoje sąlygos kolegijoms kolegijoms ir nebūtų iškraipoma kolegija tarp kolegijų kolegijų kolegijų.
28. Be kita ko, remiantis Konkurencijos įstatymo 4¹ str. 1 d., teisės akto projekto rengėjas atlieka teisės akto projekto poveikio kolegijai vertinimą, kai teisės akto projektu nustatomas, keičiamas ar panaikinamas reguliavimas yra susijęs su ūkio subjektams teikiama tiesiogine ar netiesiogine parama ar turto suteikimu ūkio subjektų ūkinei veiklai vykdyti ar kitais atvejais, kai rengiamu teisės aktu numatomas teisinis reguliavimas gali paveikti kolegiją. Pareiškėjų žiniomis, išsamus ir pagrįstas poveikio kolegijai vertinimas Projekto atžvilgiu nėra atliktas. Visgi, atsižvelgiant į tai, jog Projektu yra suteikiama tiesioginė parama kolegijoms kolegijoms, kurios su kolegijomis kolegijoms

kolegijomis konkuruoja dėl VNF studentų ir šiuo aspektu užsiima ekonomine veikla, bei į tai, jog yra tikėtina, jog Projektu ketinamas įtvirtinti reguliavimas gali reikšmingai paveikti konkurenciją tarp valstybinių ir nevalstybinių kolegijų, Pareiškėjų nuomone, yra tikslinga atlikti išsamų Projekto poveikio konkurencijai vertinimą.

29. Atsižvelgiant į visa tai, darytina išvada, jog valstybinėms kolegijoms planuojamu priimti reguliavimu yra teikiamos privilegijos, o toks reguliavimas, kaip nurodyta Konkurencijos įstatyme, konkurencijos teisės prasme yra draudžiamas. Pareiškėjų nuomone, tiek valstybinėms, tiek privačioms kolegijoms turėtų būti sudarytos galimybės vienodomis sąlygomis gauti finansavimą numatytiems Reformos tikslams ir rodikliams pasiekti (pavyzdžiui, organizuojant konkurencingą procedūrą, paskirstant finansavimą visoms kolegijoms pagal aiškiai apibrėžtus, skaidrius ir nediskriminacinius kriterijus, ar pan.), kadangi planuojami veiklos pokyčiai, susiję su rodiklių įgyvendinimu, taikomi tiek valstybinėms, tiek nevalstybinėms kolegijoms. Atitinkamai, dabartiniu planuojamu reguliavimu vienodos sąlygos gauti valstybės finansavimą sudarytos nėra, todėl Projektas laikomas prieštaraujančiu Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. reikalavimams.
30. Suprantant, kad Konkurencijos taryba neturi kompetencijos tirti Vyriausybės priimamų teisės aktų atitikties Konkurencijos įstatymo 4 str. straipsnio reikalavimams, prašome Konkurencijos tarybos aktyviai įsitraukti į teisėkūros procesą ir teikti savo pastabas dėl nurodytų planų bei Reformos įgyvendinimo nesuderinamumo su Konkurencijos įstatymo reikalavimais.

III. REFORMOS FINANSAVIMUI YRA TAIKOMOS VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLĖS

31. SESV 107 str. 1 d. valstybės pagalba apibrėžiama kaip valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmones arba tam tikrą prekių gamybą, iškreipia konkurenciją arba gali ją iškreipyti ir daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.
32. Kaip nurodyta SESV 108 str. 3 d., apie visus ketinimus suteikti (ar pakeisti) valstybės pagalbą Europos Komisija turi būti laiku informuojama, kad galėtų pateikti savo pastabas tam, jog atitinkamoje valstybėje nebūtų iškreipoma konkurencija.
33. Komisijos pranešime dėl SESV 107 str. 1 d. vartojamos valstybės pagalbos sąvokos (toliau – **Pranešimas**)¹⁸ yra nurodyta, kad valstybinis švietimas, organizuojamas pagal nacionalinę švietimo sistemą, kurią finansuoja ir prižiūri valstybė, gali būti laikomas neekonomine veikla. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas nusprendė, kad valstybė „nustatydama ir išlaikydama tokią viešojo švietimo sistemą, kuri paprastai finansuojama iš viešojo biudžeto, o ne mokinių ar jų tėvų, [...] neketina verstis veikla už užmokestį, o atlieka socialinę, kultūrinę ir švietimo funkciją savo visuomenės atžvilgiu“¹⁹. Todėl tai, kad mokiniams ar jų tėvams kartais tenka sumokėti mokesčių už mokslą ar registracijos mokesčių, kuriais dengiamos sistemos veikimo išlaidos, neekonominiam valstybinio švietimo pobūdžiui poveikio iš esmės nedaro. Tokie finansiniai įnašai neretai padengia tik dalį realių paslaugos išlaidų ir todėl negali būti laikomi užmokesčiu už teikiamą paslaugą. Taigi, jie nekeičia neekonominio bendrojo švietimo paslaugos, kuri daugiausia finansuojama iš valstybinių lėšų, pobūdžio²⁰.
34. Taigi, Pranešime iš esmės nurodoma, jog valstybinės mokslo institucijos daugiausia yra finansuojamos iš valstybės lėšų, todėl nevykdo ekonominės veiklos ir, atitinkamai, tokiais atvejais

¹⁸ OL C 262, 19.7.2016, p. 1–50, prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A52016XC0719%2805%29>.

¹⁹ 2007 m. rugsėjo 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo Komisija prieš Vokietiją, C-318/05, ECLI:EU:C:2007:495, 68 punktas. Prieiga per internetą: <https://eftacourt.int/download/5-07-judgment/?wpdmdl=1631> [žiūrėta 2022-11-30], 82 punktas.

²⁰ Pranešimo 28-29 punktai.

nėra taikomos valstybės pagalbos taisyklės. Visgi, atkreipiame dėmesį į tai, jog tokios išvados yra padarytos referuojant į Europos Sąjungos (toliau – **ES**) teismų praktiką, kurioje būtent apie 80 proc. švietimo įstaigos lėšų buvo padengiamos valstybės lėšomis, kai likusi dalis, t. y. apie 20 proc. išlaidų, buvo dengiama iš privačių lėšų.

35. Nagrinėjamu atveju situacija yra kitokia. Minėta, iš Projekte pateiktos valstybinių kolegijų nagrinėjamų veiklos perspektyvos rodiklių suvestinės²¹ matyti, jog iš nurodytu laikotarpiu visų valstybinėse kolegijose studijavusių studentų VF vietose studijavo 59,6 proc. įstojusių studentų, VNF – 40,4 proc. studentų, kurie studijų kainą turėjo dengti privačiomis savo lėšomis. Kaip pateikta aukščiau, studijų kaina tiek nevalstybinėse, tiek valstybinėse kolegijose tais atvejais, kai studijuojama VNF vietoje, yra praktiškai identiška. Todėl valstybinės ir nevalstybinės kolegijos tarpusavyje konkuruoja būtent dėl studentų, kurie studijuoja savo privačiomis lėšomis.
36. Tai Nutarime patvirtina ir Konstitucinis Teismas, aiškiai nurodydamas, jog: „Teikdamos aukštąjį išsilavinimą savo lėšomis studijuojantiems asmenims, valstybinės aukštosios mokyklos konkuruoja viena su kita, taip pat su nevalstybinėmis aukštosiomis mokyklomis.“²² (pažymėta mūsų).
37. Atitinkamai, tiek nevalstybinių kolegijų gautos lėšos, tiek valstybinių kolegijų lėšų dalis, gauta iš privačių subjektų, turės būti skiriamos pasiekti kriterijus tam, jog, įsigaliojus naujai tvarkai ir vertinimo kriterijams, kolegijos galėtų toliau vykdyti savo veiklą. Skirtumas tas, jog valstybinėms kolegijoms, papildomai prie iš privačių šaltinių gaunamų pajamų, yra numatoma skirti valstybės finansinę paramą. Todėl valstybinėms kolegijoms yra suteikiamas pranašumas nevalstybinių kolegijų atžvilgiu, jos atsiduria žymiai geresnėje padėtyje ir, patirdamos mažesnius kaštus dėl savo teikiamų paslaugų kokybės gerinimo, gali efektyviau konkuruoti dėl VNF studijuojančių studentų bei, atitinkamai, privačių lėšų pritraukimo.
38. Pranešime yra pateikti kriterijai, kuriais remiantis yra nustatoma, kokiomis sąlygomis valstybės finansinė parama laikoma valstybės pagalba. Konkrečiai, valstybės parama ūkio subjektams yra suprantama kaip valstybės pagalba, kuriai taikomas bendras draudimo principas, jei ji:
  - (i) suteikta iš valstybės lėšų (valstybės ar savivaldybių biudžetų ar piniginių fondų ir pan.), arba remiamos valstybės;
  - (ii) teikia ūkio subjektams išskirtinę ekonominę naudą, kurios jie negautų rinkos sąlygomis (pranašumo kriterijus);
  - (iii) skirtos tam tikrų prekių gamybai ar paslaugoms teikti, arba tam tikriems ūkio subjektams (selektyvumo kriterijus);
  - (iv) iškraipo arba gali iškraipyti konkurencija ir veikia prekybą tarp ES valstybių narių.
39. Atitinkamai, Pareiškėjų vertinimu, planuojama valstybinių kolegijų tinklo stiprinimo reforma atitinka visus aukščiau pateiktus kriterijus, kadangi:
  - (i) yra suteikiama iš EGADP ir valstybės biudžeto lėšų²³;
  - (ii) valstybinėms kolegijoms yra suteikiamas pranašumas nevalstybinių kolegijų atžvilgiu, kadangi gerinti savo veiklos kokybę ir, atitinkamai, atitiktį keliams kriterijams jos galės ne tik

²¹ Žr. Projekto 2 priedą.

²² Nutarimo II dalies 18 punktas.

²³ Vienas iš kriterijų, reikalingų nustatant, ar valstybės parama gali būti laikoma valstybės pagalba, yra tai, jog tokia parama turi būti suteikta iš valstybės (ar savivaldybės) lėšų. Atitinkamai, tik iš valstybinių išteklių tiesiogiai ar netiesiogiai suteiktas pranašumas gali būti laikomas valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

naudodamos lėšas, gaunamas iš VNF studijuojančių studentų, bet ir iš valstybės bei EGADP²⁴ teikiamų lėšų;

- (iii) planuojamos finansavimo priemonės skirtos išimtinai valstybinių kolegijų tinklo stiprinimui, nors būsimi keliama reikalavimai yra lygiai taip pat taikomi ir nevalstybinėms kolegijoms, todėl atsiranda selektyvumo elementas – parama skiriama išskirtinai tik tam tikriems subjektams, t. y. valstybinėms kolegijoms, nors, kaip minėta, numatomi kriterijai ir reikalavimai dėl jų pasiekimo vienodai taikomi tiek valstybinėms, tiek nevalstybinėms kolegijoms;
  - (iv) dėl numatomų priemonių, valstybinių kolegijų konkurencinė padėtis gali pagerėti, palyginti su kitomis nevalstybinėmis kolegijomis. Minėta, valstybinės ir nevalstybinės kolegijos tarpusavyje konkuruoja bent jau dėl studentų, kurie studijuoja VNF vietose. Atitinkamai, suteikus finansavimą tik valstybinėms kolegijoms, laikoma, jog joms yra sukurama geresnė konkurencinė padėtis negu nevalstybinėms kolegijoms, kurioms joks finansavimas ir parama nėra numatomi. Atsižvelgiant į tai, yra laikoma, jog konkurencija tarp valstybinių ir nevalstybinių kolegijų yra iškraipoma²⁵.
40. Atsižvelgiant į visa tai, manome, jog planuojama valstybės parama valstybinėms kolegijoms turėtų būti laikoma valstybės pagalba konkurencijos teisės bei SESV 107 str. prasme, ir apie ją turi būti pranešta Europos Komisijai, ypač atsižvelgiant į tai, kad derinant EGADP planą Europos Komisija nebuvo informuota, kad Reformos lėšos bus skiriamos tik išimtinai valstybinėms kolegijoms.
41. Taip pat atsižvelgiant į aukščiau pateiktą analizę, daroma išvada, jog Reformos metu planuojama valstybės parama atitinka visus valstybės pagalbos kriterijus ir yra laikoma valstybės pagalba SESV 107 str. prasme. Todėl, remiantis SESV 108 str. 3 d., siekiant išvengti konkurencijos iškraipymo ir galimo ribojimo, Vyriausybė, kaip Reformą inicijuojanti ir koordinuojanti valstybės institucija, turi pareigą kreiptis į Europos Komisiją ir informuoti ją apie Reformos metu planuojamą teikti valstybės pagalbą bei gauti jos išankstinį leidimą. Pareiškėjų žiniomis, iki šiol tokių veiksmų nėra imtasi ir neplanuojama imtis.

IV. PRAŠYMAI

42. Atsižvelgiant į išdėstytą ir vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 18 str. 1 d. 8 p., 55 str. 2 d. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos prašome:
- 1. Įvertinti nurodytas aplinkybes ir, nustačius galimus konkurencijos ribojimus, pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai siūlymus dėl Reformos vykdymo, EGADP ir Projekto įgyvendinimo teisės aktų pakeitimo;
  - 2. Aptarti tolesnius Reformos vykdymo ir Projekto įgyvendinimo procesus su Lietuvos Respublikos Vyriausybe ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, kartu įvertinant galimybę kreiptis į Europos Komisiją ir suderinti planuojamą teikti valstybės pagalbą.
  - 3. Apie tolimesnius veiksmus ir priimtus sprendimus informuoti Lietuvos nevalstybinio švietimo konfederaciją ir Lietuvos verslo konfederaciją.

²⁴ Kaip apibrėžta SESV 107 straipsnio 1 dalyje, pranašumas – tai bet kokia ekonominė nauda, kurios įmonė nebūtų galėjusi gauti įprastomis rinkos sąlygomis, t. y. be valstybės intervencijos. Žr. pavyzdžiui, 1996 m. liepos 11 d. Teisingumo Teismo sprendimo SFEI ir kiti, C-39/94, 60 punktą, 1999 m. balandžio 29 d. Teisingumo Teismo sprendimo Ispanija prieš Komisiją, C-342/96, 41 punktą.

²⁵ Valstybės taikoma priemonė laikoma iškraipiančia konkurenciją arba galinčia ją iškraipyti, jeigu dėl jos gavėjo konkurencinė padėtis gali pagerėti, palyginti su kitomis įmonėmis, su kuriomis jis konkuruoja. Žr., pavyzdžiui, 2000 m. birželio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimo Alzetta, sujungtos bylos T-298/97, T-312/97 ir kt., 80 punktą.

Pagarbiai

Lietuvos verslo konfederacija

Generalinė direktorė
Ineta Rizgelė

Lietuvos nevalstybinio švietimo konfederacija

Prezidentė
Gabija Skučaitė

